

bad ég alatt élni. A gettó őrségét egy budapesti különleges csendőralakulat látta el, parancsnoka Krasznay, az egyik legkegyetlenebb magyarországi gettóparancsnok volt. Értékek utáni kutatás ürügyén szabad teret engedhetett sadista ösztöneinek. Ebben és az egyéb büntényekben készségesen működött együtt vele sok tisztségviselő és nyilasszimpatizáns: Lázár József, Sárközi N. zsidói csendőrparancsnok, Angya János, Petővári László, Horváth Sándor százados, Vida János, Kerekes Ádám, Nagy Sándor, Kovács Mihály, Farmati Sándor, Szabó Béla (Adalbert), Duha Irma (Irina) és Dénes Dezső. A kínzások, a rossz táplálkozás és az abszolút elégtelen vízellátás következtében a Szilágy vármegyei zsidók igen rossz állapotban érkeztek Auschwitzba, ezért szokatlanul nagy arányban ítélték őket a megérkezés után azonnali elgázosításra. A Somlyócsehiből május 31. és június 6. között elindult három transzportban csaknem 8000 zsidó volt.⁴⁷ Az utolsó transzport elindítása után szigorúan bizalmas jelentést küldtek a főispánnak.⁴⁸

Szatmárnémeti. A magyar hatóságok úgy döntöttek, hogy Szatmár vármegyében két gettót létesítenek: egyet Szatmárnémetiben és egyet Nagybánán. Kezdetben Nagykárolyt is gyűjtőtábor helyszínének szemelték ki a helyi és a szomszédos községekből származó zsidók számára. A Nagykárolyban összegyűjtött mintegy 1200 zsidót először a Hétsastoll, a Debreceni István, a Kazinczy és a Honvéd utcában szállásolták el. A Zsidó Tanács tagjai dr. Antal István, Pfeffermann Jenő, Deutsch Ernő és Jakobovics Lajos voltak.⁴⁹ A Nagykárolyba összegyűjtött zsidókat rövidesen a szatmárnémeti gettóba szállították át.

Az április 26-i szatmárnémeti értekezleten a vármegyét Csóka László szatmárnémeti polgármester, Boér Endre alispán, Rogozi Pap Zoltán szatmárnémeti polgármesterhelyettes-főjegyző, Pirkler Ernő közigazgatási rendészeti osztályvezető, valamint a helyi rendőrség és csendőrség parancsnokai képviselték.

A Szatmárnémetiben és környékén élő zsidók összeszedését irányító bizottságokat röviddel az értekezlet után tartott ülésen jelölték ki. Az ülésen Csóka elnökölt, s részt vettek rajta a rendőrség és csendőrség, valamint a városi pénz- és oktatásügy képviselői – a rendőrség részéről Czégenyi Károly, Sárközy Béla és Nagy Lajos, a csendőrség részéről Demény N. Szatmárnémetiben Csóka irányította a gettóba tömörítést; a megye többi részén Boér.⁵⁰

Az eredeti terv szerint a zsidókat külön táborban kellett volna összegyűjteni. Végül azonban olyan döntés született, hogy a gettót a Zrínyi, a Petőfi, a Báthory és a Tompa utcában és környékükön hozzák létre.⁵¹ Az akció csúcspontján a szatmárnémeti gettóban közel 18 000 zsidó élt, köz-